

Postanowienie z dnia 16 listopada 2005 r.

III SW 120/05

Sąd Najwyższy ustala wyłącznie znamiona przedmiotowe przestępstwa przeciwko wyborom, którego zarzut stanowi podstawę protestu wyborczego.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza (sprawozdawca), Sędziowie SN: Zbigniew Hajn, Andrzej Wasilewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu w dniu 16 listopada 2005 r. sprawy z protestu wyborczego Barbary P. [...] przeciwko ważności wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP, przy udziale: 1) Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej, 2) Prokuratora Generalnego, 3) Przewodniczących Okręgowych Komisji Wyborczych w Bielsku - Białej, Bydgoszczy i Częstochowie

p o s t a n o w i ł:

wyrazić opinię, że zarzuty protestu są niezasadne.

U z a s a d n i e n i e

Pismem nadanym w dniu 14 października 2005 r. w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego wyborcy Barbara P. [...], działający przez adwokata Jerzego R., wnieśli protest wyborczy. We wniesionym proteście podnosili zarzut popełnienia przestępstwa z art. 248 pkt 2 k.k., przez podstępne działanie dla nieprawidłowego sporządzenia list kandydujących zgłoszonych przez Komitet Wyborczy - Ogólnopolska Koalicja Obywatelska, wobec odmowy przyjęcia zgłoszenia dokonywanego przez osobę umocowaną, odmowy wydania zaświadczenia o zarejestrowaniu list okręgowych w co najmniej połowie okręgów wyborczych i odmowy rejestracji zgłoszonych list w okręgach, popełnienie przestępstwa z art. 271 k.k. w związku z art. 248 pkt 3 k.k., przez podjęcie przez członków Okręgowej Komisji Wyborczej w Bielsku Białej uchwały w przedmiocie zmiany terminu podjęcia uchwały o rejestracji listy kandydatów ze wskazaniem nieprawidłowej daty rejestracji, zaś podjęcie takowej

uchwały było niedopuszczalne z mocy ustawy Ordynacja wyborcza, popełnienie przestępstwa z art. 248 pkt 3 i 2 k.k. oraz art. 271 k.k. przez członków Okręgowej Komisji Wyborczej w Częstochowie wobec dokonania zmian w uchwale o odmowie rejestracji przez wykreślenie spośród członków komisji jednej z osób bez wskazania, kto i kiedy dokonał tego wykreślenia, podpisania uchwały przez jednego z członków już po wydaniu odpisu uchwały osobie zgłaszającej, nieuwzględnienie 421 wyborców popierających zgłoszenie z powodu „innej wady - podpisy”, czy też „nieczytelne pismo” oraz popełnienie przestępstwa z art. 248 pkt 2 k.k. przez członków Okręgowej Komisji Wyborczej w Bydgoszczy, którzy swymi działaniami doprowadzili do rejestracji zgłoszenia listy okręgowej złożonej przez Komitet Wyborczy - Ogólnopolska Koalicja Obywatelska po dniu 16 sierpnia 2005 r., mimo złożonego zgłoszenia w dniu 12 sierpnia 2005 r., w wyniku których mimo faktycznego zarejestrowania list kandydatów zgłoszonych przez Komitet Wyborczy - Ogólnopolska Koalicja Obywatelska w ilości przewyższającej połowę okręgów wyborczych, odmówiono wydania przez Państwową Komisję Wyborczą stosownego zaświadczenia uprawniającego do dokonywania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów bez konieczności wykazania poparcia co najmniej 5.000 wyborców z danego okręgu wyborczego, a co w konsekwencji pozbawiło biernego prawa wyborczego osób kandydujących i prawa czynnego wyborców mających wolę głosowania na kandydatów zgłoszonych przez Komitet Wyborczy Ogólnopolska Koalicja Obywatelska w okręgach, w których listy te nie zostały zarejestrowane, „zaś w pozostałych z uwagi na ograniczone możliwości prowadzenia kampanii wyborczej - na ograniczoną wiedzę o kandydatach tejże koalicji i tym samym na sam fakt aktu głosowania”.

Skarga zawiera wniosek o podjęcie przez Sąd Najwyższy uchwały o nieważności wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 25 września 2005 r., „postanawiając o przeprowadzeniu wyborów ponownych, poczynając od rejestracji list okręgowych kandydatów na posłów zgłoszonych przez Komitet Wyborczy - Ogólnopolska Koalicja Obywatelska w okręgach wyborczych w których takowe listy nie zostały zarejestrowane”.

Państwowa Komisja Wyborcza w stanowisku z dnia 14 listopada 2005 r. podniosła oczywistą bezzasadność protestu.

Prokurator Generalny w stanowisku z dnia 15 listopada 2005 r. wnosił o pozostawienie bez dalszego biegu protestu w części dotyczącej zarzutu odmowy rejestracji

cji okręgowych list kandydatów na posłów i o wydanie opinii, że w pozostałej części protest jest bezzasadny.

Okręgowa Komisja Wyborcza w Bydgoszczy przesłała wyjaśnienia i ustosunkowując się do zarzutów wskazała, iż w jej przekonaniu nie stanowią one zarzutów w rozumieniu art. 78 Ordynacji wyborczej.

Okręgowa Komisja Wyborcza w Bielsku-Białej w swoim stanowisku przedstawiła wyjaśnienia i stan faktyczny postępowania rejestrowego. Jej zdaniem nie można uznać, aby na jakimkolwiek etapie postępowania popełniła przestępstwo zarzucane przez wnoszących protest.

Podobnie Okręgowa Komisja Wyborcza w Częstochowie w swych wyjaśnieniach podniosła rzetelność przeprowadzonej kontroli wykazu osób popierających listę kandydatów na posłów zgłoszonych przez Komitet Wyborczy Ogólnopolska Koalicja Obywatelska, a ponadto stwierdziła, że procedura rejestracyjna była przedmiotem kontroli sądowej, a zarzuty Komitetu Wyborczego wobec ich bezzasadności nie zostały uwzględnione.

Sąd Najwyższy zawiadomił Prokuratora Generalnego o podniesieniu w proteście zarzutu popełnienia przestępstwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 101 Konstytucji wyborcy przysługuje prawo zgłoszenia do Sądu Najwyższego protestu przeciwko ważności wyborów do Sejmu i Senatu na zasadach określonych w ustawie. Zasady wnoszenia protestów wyborczych określa ustawa z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499 ze zm., zwana dalej Ordynacją wyborczą). Stosownie do art. 78 ust. 1 Ordynacji wyborczej przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi posła lub senatora może być wniesiony protest z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom lub naruszenia przepisów tej ustawy dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów. Jeżeli podstawę protestu stanowi zarzut popełnienia przestępstwa przeciwko wyborom albo naruszenia przez Państwową Komisję Wyborczą przepisów Ordynacji wyborczej dotyczących ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów, może go wnieść każdy wyborca (art. 78 ust. 2).

Jak wynika z powyższego przedmiotem protestu może być skonkretyzowany zarzut popełnienia przestępstwa przeciwko wyborom, tj. czynów określonych w rozdziale XXXI Kodeksu karnego (art. 247-250 k.k.). Jeżeli w proteście zarzucono popełnienie przestępstw przeciwko wyborom Sąd Najwyższy bada w postępowaniu cywilnym nieprocesowym zasadność tego zarzutu przy pomocy wskazanych w proteście środków dowodowych. Orzeczenie o popełnieniu przestępstwa może nastąpić tylko w odrębnym procesie karnym na skutek zawiadomienia z o pełnionym przestępstwie wyborczym właściwego prokuratora (por. art. 127 ust. 3 Ordynacji wyborczej). Sąd Najwyższy w postępowaniu w sprawach protestów wyborczych ustala więc jedynie znamiona strony przedmiotowej ewentualnego przestępstwa przeciwko wyborom. Innymi słowy, Sąd Najwyższy ustala zasadność zarzutu popełnienia przestępstwa według znamion określonych w ustawie karnej. Ma to miejsce przy dokonywaniu ustaleń co do zasadności protestu i znajduje wyraz w wydanej opinii.

Wnoszący protest w odniesieniu do wielu czynów podnosili zarzut popełnienia przestępstwa z art. 248 pkt 2 k.k. Przepis ten statuuje karalność używania podstępem celem nieprawidłowego sporządzenia listy kandydujących lub głosujących, protokołów lub innych dokumentów wyborczych lub referendalnych w związku z wyborami do Sejmu, do Senatu, wyborem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborami do Parlamentu Europejskiego, wyborami organów samorządu terytorialnego lub referendum. Podstęp w przypadku występku określonego tym przepisem polega na świadomym wprowadzeniu innej osoby w błąd w celu uniemożliwienia prawidłowego sporządzenia listy kandydujących lub głosujących w sposób utrudniający ustalenie prawdziwości tych list wyborczych. Jest to przestępstwo umyślne.

W przypadku zarzutu podnoszonego w pkt 1 protestu stwierdzić należy, iż skarżący w istocie nie wskazują osoby sprawcy przestępstwa, polegającego na odmowie wydania zaświadczenia o zarejestrowaniu list okręgowych. Z uwagi jednak na to, iż wydanie rzeczonożego zaświadczenia (uprawnającego komitet wyborczy, który z zachowaniem wymogów określonych w art. 142 ust. 1 Ordynacji wyborczej zarejestrował listy okręgowe co najmniej w połowie okręgów wyborczych, do zgłoszenia dalszych list bez poparcia zgłoszenia podpisami wyborców) należy do wyłącznej kompetencji Państwowej Komisji Wyborczej, uznać należy, iż zarzut ten skierowany jest wobec Państwowej Komisji Wyborczej *in corpore*. Podkreślić jednak należy, iż aby uzyskać zaświadczenie, o którym mowa w art. 142 ust. 3 Ordynacji wyborczej, należy spełnić wymogi formalne. Państwowa Komisja Wyborcza stwierdziła, że Ko-

mitet Wyborczy Wyborców - Ogólnopolska Koalicja Obywatelska wymogów tych nie spełnił. W dniu 16 sierpnia 2005 r. (w którym upłynął termin zgłaszania list okręgowych i składania wniosków o wydanie zaświadczenia) zarejestrowano listy okręgowe kandydatów na posłów tego Komitetu w 20 okręgach wyborczych. Wielokrotna weryfikacja dokonywana przez Państwową Komisję Wyborczą nie potwierdziła twierdzenia pełnomocnika wyborczego Komitetu o zarejestrowaniu list w 21 okręgach (co było ustawowym minimum). Zdaniem Sądu Najwyższego działanie Państwowej Komisji Wyborczej nie nosi żadnych znamion przestępstwa, w szczególności przestępstwa, które stanowi przedmiot zarzutu. Załączony przez Mariana Piotra B. - pełnomocnika wyborczego komitetu wykaz okręgów wyborczych, w których zarejestrowane miały być okręgowe listy kandydatów obejmujący 21 okręgów, bez jego stosownej weryfikacji nie mógł stanowić podstawy wydania żądanego zaświadczenia.

Zarzucaną odmowę przyjęcia zgłoszenia dokonywanego przez osobę umocowaną (również w kontekście popełnienia przestępstwa z art. 248 pkt. 2 k.k.) należy odnieść do okręgowych komisji wyborczych, w stosunku do których podnoszone są kolejne zarzuty. Wobec członków Okręgowej Komisji Wyborczej w Bielsku Białej stawiany jest zarzut popełnienia przestępstwa z art. 271 k.k. w związku z art. 248 pkt 3 k.k. Przepis art. 248 pkt 3 k.k. penalizuje niszczenie, uszkodzanie, ukrywanie, przerabianie lub podrabianie protokołów lub innych dokumentów wyborczych lub referendalnych, natomiast istotą czynu karalnego określonego w art. 271 k.k. jest karalne poświadczenie nieprawdy przez osobę uprawnioną do wystawienia dokumentu. Powyższe przestępstwa mogą być popełnione jedynie umyślnie. Podnoszone zarzuty w toku przeprowadzonego postępowania nie potwierdziły się. Jak wynika ze złożonych wyjaśnień (zarówno Okręgowej Komisji Wyborczej, jak i Państwowej Komisji Wyborczej - która, jak wynika z nadesłanego pisma na posiedzeniu 25 sierpnia 2005 r. dokonała analizy przebiegu rejestracji list Komitetu Wyborczego Wyborców - Ogólnopolska Koalicja Obywatelska także w tej Komisji) wskazana w protokole data 16 sierpnia 2005 r. była w istocie „omyłką pisarską” spowodowaną przekazaniem w tym dniu zespołowi obsługi informatycznej dokumentów potrzebnych do przygotowania potwierdzenia przyjęcia zgłoszenia i projektu protokołu rejestracji okręgowej listy kandydatów na posłów oraz braku jej zauważenia przy podpisaniu protokołu. Po weryfikacji podpisów komisja przyjęła i podpisała protokół rejestracji o godzinie 1:00 dnia następnego, niezwłocznie został on przekazany osobie zgłaszającej listę, która potwierdziła jego odbiór w dniu 17 sierpnia 2005 r. o godzinie 1:05. Uchwała z dnia

24 sierpnia 2005 r. prostująca omyłkę pisarską była jedynie konsekwencją błędnie wskazanej daty. Zdaniem Sądu Najwyższego sprawa ta została dostatecznie wyjaśniona. Nie może zatem uzasadniać podniesionego zarzutu popełnienia przestępstwa. Pisemne wyjaśnienia i dowody złożone w tym przedmiocie (w tym kopia dokumentu zawierająca podpis osoby upoważnionej wraz z datą właściwą) są spójne i logiczne.

Nie są także zasadne zarzuty popełnienia przestępstwa z art. 248 pkt 3 i 2 k.k. oraz art. 271 k.k. podnoszone wobec członków Okręgowej Komisji Wyborczej w Częstochowie. Ich działania nie wypełniają znamion przestępstwa umyślnego przerabiania (podrabiania) protokołów lub innych dokumentów wyborczych (art. 248 pkt 3 k.k.), bądź poświadczenia nieprawdy przez osobę uprawnioną do wystawienia dokumentu (art. 271 k.k.). Zdaniem Sądu Najwyższego nie posiada tego charakteru wykreślenie z komparycji uchwały nazwiska członka komisji, który nie brał udziału w jej podjęciu. Również zarzut podpisania uchwały jedynie przez trzech jej członków, zmierzający w istocie do wykazania, iż jest to uchwała nieważna (nieistniejąca) i wskazanie, iż czwarty podpis został złożony po wydaniu odpisu uchwały osobie upoważnionej, nie może się ostać. Stoi on w sprzeczności z zebrany w sprawie materiałem dowodowym, w szczególności z kserokopią uchwały zawierającej adnotację o otrzymaniu jej odpisu przez osobę upoważnioną - Grzegorza Walentego S. Na dokumencie tym, znajdującym się w aktach sprawy, figurują bowiem cztery podpisy, przy czym złożone w innej konfiguracji niż na egzemplarzu uchwały załączonym do protestu. Wyjaśnienie tych rozbieżności może mieć miejsce w toku odrębnie wszczętego postępowania. Zdaniem Sądu Najwyższego nie można zarzucić członkom Komisji fałszerstwa dokumentu. Natomiast na prawidłowy skład Komisji, stanowiący wymagane *quorum* do podjęcia uchwały, wskazała także Państwowa Komisja Wyborcza.

Podobnie nie można uznać zasadności zarzutu podnoszonego wobec członków Okręgowej Komisji Wyborczej w Częstochowie popełnienia przestępstwa z art. 248 pkt 2 k.k. Komisja ta wskazała, iż przyczyną niezarejestrowania listy było nieużytkowanie poparcia podpisami wymaganej liczby wyborców (5.000). W toku postępowania sprawdzającego ustalono, że liczba wskazana przez zgłaszającego listę (7.030) nie odpowiada liczbie rzeczywistej, a po dalszej weryfikacji ustalono, iż w istocie listę poparło 4.680 osób. Skarżący wskazują jako uzasadnienie popełnienia przestępstwa nieuwzględnienia podpisów 421 wyborców popierających zgłoszenie z powodu „innej wady - podpisy”, czy też „nieczytelne pismo”. Pomijając to, iż na odmowę rejestracji

listy przysługują odrębne środki prawne (z których *nota bene* skorzystano, gdyż powyższa uchwała była przedmiotem kontroli Sądu Okręgowego w Częstochowie [...]), co sugerowałoby pozostawienie protestu bez biegu, podnieść należy, iż decyzja Komisji nie budzi wątpliwości przy ocenie dokonywanej z punktu widzenia możliwości popełnienia zarzucanego przestępstwa. Wskazano bowiem, że wśród tych „innych przyczyn” znalazło się co najmniej 14 przypadków poparcia udzielonego przez wyborców nieżyjących (!), a pozostałe przypadki to przede wszystkim ewidentna zgodność charakteru pisma w odniesieniu do danych (w tym także podpisów) wyborców, których nazwiska były umieszczane na tym arkuszu bezpośrednio po sobie. Także nieczytelne pismo oczywiście dyskwalifikuje możliwość identyfikacji osoby udzielającej poparcie. W czym zatem skarżący upatrują przesłanki umyślnego i świadomego wprowadzenia w błąd w celu uniemożliwienia prawidłowego sporządzenia listy kandydujących lub głosujących (a zatem zachowań przesądzających o znamionach strony przedmiotowej przestępstwa określonego w art. 248 pkt 2 k.k.) trudno dociec.

Ostatni z podnoszonych w proteście zarzutów odnosi się do popełnienia przestępstwa z art. 248 pkt 2 k.k. przez członków Okręgowej Komisji Wyborczej w Bydgoszczy. Także i on nie okazał się zasadny. Wskazać należy, iż rejestracja listy Komitetu w tym okręgu wyborczym nastąpiła 19 sierpnia 2005 r. po uprzednim dwukrotnym wezwaniu pełnomocnika komitetu do usunięcia wad zgłoszenia w zakresie wymaganej liczby podpisów wyborców popierających zgłoszenie oraz przedłożenia przez kandydatów oświadczeń, o których mowa w art. 144 ust. 5 pkt 3 Ordynacji wyborczej. Jakkolwiek dokumenty istotnie złożone zostały przez Dariusza P. w dniu 12 sierpnia 2005 r., to w toku postępowania sprawdzającego przeprowadzonego w dniu 14 sierpnia 2005 r., wobec ustalonych nieprawidłowości, niezbędne okazało się uzupełnienie wykazu podpisów popierających zgłoszoną listę zgodnie z wymogami Ordynacji wyborczej. Jak podniesiono w nadesłanych przez tę Komisję wyjaśnieniach „wady zgłoszenia (powtarzające się nazwiska wyborców) wymagały poddania arkuszy szczegółowej analizie, a przeprowadzone czynności sprawdzające zajęły grupie 12 osób około 200 roboczo-godzin”. Kopię uchwały pełnomocnik odebrał 16 sierpnia 2005 r. o godzinie 13²⁵ i tego samego dnia braki te zostały jeszcze uzupełnione. Zarzut może sprowadzać się więc jedynie do tego, iż kolejne braki do których uzupełnienia został wezwany (skutkujące podjęciem kolejnej uchwały w tym przedmiocie), a dotyczące złożenia oświadczenia lustracyjnego na nieobowiązującym formularzu, zostały dokonane 16 sierpnia 2005 r. w godzinach późnowieczornych. W przekona-

niu Sądu Najwyższego działanie Okręgowej Komisji Wyborczej w żadnym razie jednak nie może wypełniać znamion czynu przestępnego określonego w art. 248 pkt 2 k.k. zarzucanego członkom Komisji. Przedłużająca się procedura weryfikacyjna była spowodowana nieprawidłowościami w złożonych listach poparcia, a Komisja działała w granicach prawa.

Podniesienie przez skarżących zarzutów popełnienia przestępstw przeciwko wyborom zobowiązuje Sąd Najwyższy do zajęcia merytorycznego stanowiska w tym przedmiocie, mimo że Komitetowi Wyborczemu przysługiwały środki prawne w toku postępowania rejestracyjnego. Niepotwierdzenie się zarzutów popełnienia przestępstwa w trakcie sprawy prowadzi do wyrażenia przez Sąd Najwyższy opinii, że zarzuty protestu są niezasadne.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 80 ust. 2 Ordynacji wyborczej Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

=====